

**YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN
TUOMIO (laajennettu toinen jaosto)**

11 päivänä maaliskuuta 1999 *

Asiassa T-157/94,

Empresa Nacional Siderúrgica, SA (Ensidesa), Espanjan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Avilés (Espanja), edustajinaan asianajajat Santiago Martínez Lage ja Jaime Pérez-Bustamante Köster, Madrid, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Aloyse May, 31 Grand-Rue,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään aluksi oikeudellisen yksikön virkamiehet Julian Currall ja Francisco Enrique González-Díaz sekä komissiossa toimiva kansallinen virkamies Géraud de Bergues, sittemmin oikeudellisen yksikön pääjohtaja Jean-Louis Dewost, Julian Currall ja komissiossa toimiva kansallinen virkamies Guy Charrier, joita avustaa asianajaja Ricardo García

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

Vicente, Madrid, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii, että yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumoaa eurooppalaisten teräspalkintuottajien välisiä sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja koskevan, EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan soveltamisesta 16 päivänä helmikuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/215/EHTY (EYVL L 116, s. 1),

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (laajennettu toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: C. W. Bellamy, joka hoitaa jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit A. Potocki ja J. Pirrung,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 23.3., 24.3., 25.3., 26.3. ja 27.3.1998 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion¹

Kanteen perustana olevat tosiseikat

A Alustavat toteamukset

- 1 Käsiteltävänä olevassa kanteessa vaaditaan kumottavaksi eurooppalaisten teräspalkintuottajien välisiä sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja koskeva, EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan soveltamisesta 16 päivänä helmikuuta 1994 tehty komission päätös 94/215/EHTY (EYVL L 116, s. 1; jäljempänä riidanalainen päätös), jossa komissio on todennut 17 eurooppalaisen terästeollisuusyrityksen ja niiden yhden toimialajärjestön osallistuneen EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan vastaisesti eräisiin sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin hintojen vahvistamiseksi, markkinoiden jakamiseksi ja teräspalkkien markkinoita yhteisön alueella koskevien luottamuksellisten tietojen vaihtamiseksi ja jolla komissio on määrännyt 14:lle tämän alan yritykselle sakkoja 1.7.1988—31.12.1990 tehdyistä kilpailusääntöjen rikkomisista.
- 2 Riidanalaisen päätöksen mukaan kantaja Empresa Nacional Siderúrgica, SA (jäljempänä Ensidesa) on merkittävä espanjalainen teräksentuottaja, josta 99,99 prosenttia on julkiseen sektoriin kuuluvan Instituto Nacional de Industria -nimisen yrityksen omistuksessa.

1 — Tämän tuomion perustelujen kohdat ovat suureksi osaksi täysin tai lähes täysin samanlaisia kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-141/94, Thyssen v. komissio, 11.3.1999 antaman tuomion (Kok. 1999, s. II-347) kohdat, paitsi muun muassa 74—120, 331—349, 373—378, 413—456 ja 614—625 kohta, joita vastaavia kohtia tähän tuomioon ei sisälly. Myöskään erällä kansallisilla markkinoilla tehdyt perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan rikkomiset, joihin kantajan on katsottu osallistuneen, eivät ole samoja, joihin asian Thyssen v. komissio kantajan on katsottu osallistuneen.

- 3 Ensidesan konsolidoitu liikevaihto vuonna 1990 oli 1 437 miljoonaa ecua, josta 12 757,5 miljoonaa Espanjan pesetaa (ESP) eli ecun ja pesetan välisen vuonna 1990 voimassa olleen keskimääräisen vaihtokurssin mukaan laskettuna 99 miljoonaa ecua (pyöristetty luku) kertyi teräspalkeista.

[— —]

D Riidanalainen päätös

- 48 Riidanalainen päätös, joka annettiin kantajalle tiedoksi Van Miertin 28.2.1994 päivätyyn saatekirjeen (jäljempänä päätöksen saatekirje) mukana ja jonka kantaja kuittasi vastaanottaneensa 7.3.1994, sisältää seuraavan päätösoosan:

”1 artikla

Seuraavat yritykset ovat tässä päätöksessä selostetuin tavoin osallistuneet kukin oman nimensä yhteydessä mainittuihin kilpailun vastaisiin menettelytapoihin, jotka ovat estäneet, rajoittaneet ja vääristäneet tavanomaista kilpailutilannetta yhteismarkkinoilla. Sakkojen määräämisen yhteydessä kilpailusääntöjen rikkomisen kestoaika on ilmaistu kuukausina, paitsi hintalisien yhtenäistämisen osalta, johon osallistuminen on osoitettu X-merkillä.

[— —]

Ensidesa

II - 714

- a) Luottamuksellisten tietojen vaihto teräspalkkikomitean välityksellä (24)
- b) Hintojen vahvistaminen teräspalkkikomiteassa (24)
- c) Ranskan markkinoiden jakaminen (3)
- d) Markkinoiden jakaminen, British Steel, Ensidesa ja Aristrain (8)
- e) Lisähintojen yhtenäistäminen (x)

4 artikla

Edellä 1 artiklassa selostetuista 30.6.1988 jälkeen tehdyistä (Aristrainin ja Ensidesan osalta 31.12.1989² jälkeen tehdyistä) kilpailusääntöjen rikkomisista määrätään seuraavat sakot:

[— —]

Empresa Nacional Siderúrgica SA

4 000 000 ecua

[— —]

6 artikla

Tämä päätös on osoitettu seuraaville:

[— —]

— Empresa Nacional Siderúrgica SA

² — Riidanalaisen päätöksen ranskan- ja espanjankielisissä versioissa on tämä päivämäärä. Saksan- ja englanninkielisissä versioissa on päivämäärä 31.12.1988.

[— —]”

Vaatus riidanalaisen päätöksen 1 artiklan kumoamisesta

[— —]

A Kantajan puolustautumisoikeuksien loukkaaminen

Tiivistelmä kantajan esittämistä perusteluista

- 77 Kantaja viittaa yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa C-48/90 ja C-66/90, Alankomaat ym. vastaan komissio, 12.2.1992 antamaan tuomioon (Kok. 1992, s. I-565, 47 kohta) ja vetoaa ensimmäisessä väitteessään siihen, että komissio on loukannut sen puolustautumisoikeuksia, koska komissio ei ole ilmoittanut sille väitetiedoksiannossa selvästi ja nimenomaisesti, että sen epäiltiin osallistuneen kahteen menettelyyn, jotka on riidanalaisessa päätöksessä katsottu perustamissopimuksen 65 artiklan vastaisiksi, eli sopimukseen hintojen vahvistamisesta ja lisähintojen yhtenäistämiseen teräspalkkikomiteassa.
- 78 Kantajan mukaan väitetiedoksiannossa on näiden kahden väitteen osalta pelkästään esitetty tosiseikkoja koskevassa osassa yhteenveto teräspalkkikomitean kaikista kokouksista (ks. 110—271 kohta) ja oikeudellista arviointia koskevassa osassa yhteenveto näistä kahdesta menettelystä (ks. 409—430 kohta) mainitsematta millään tavoin, mihin yrityksiin nämä väitteet kohdistettiin.

- 79 Hintojen vahvistamisen osalta kantaja korostaa erityisesti, että Espanjan markkinoita koskevat tiedot on voinut toimittaa jompikumpi kahdesta muusta espanjalaisesta yrityksestä, joille komissio on osoittanut väitetiedoksiannon, eli Unesid ja Aristrain. Ensidesa ei ole voinut päätellä olevansa tältä osin epäiltynä pelkästään sen vuoksi, että väitetiedoksiannossa (425 kohta) mainitaan, että Ensidesa on kuuden muun yrityksen tavoin saanut telefax-sanoman British Steeliltä.
- 80 Lisähintojen yhtenäistämisen osalta kantaja korostaa erityisesti, että viittaukset ”espanjalaisiin” ovat yhtä hyvin voineet tarkoittaa mitä tahansa epäiltynä olevaa yritystä, koska kantajan nimi on esiintynyt vain yhdessä telefax-sanomassa, jonka Walzstahl-Vereinigung on lähettänyt 15 yritykselle (ks. väitetiedoksiannon 264 kohta).
- 81 Kantaja on sen vuoksi katsonut, etteivät nämä väitteet koske sitä, ja se on myös ilmoittanut tämän komissiolle väitetiedoksiannon johdosta esittämässään kirjallisissa huomautuksissa pyytäen, että komissio päinvastaisessa tapauksessa toteaa tämän nimenomaisesti. Kantaja ei ole saanut tähän pyyntöön mitään vastausta ja se moittii vastaajaa siitä, ettei tämä ole korjannut väitteissä olevaa epäselvyyttä eikä myöskään ilmoittanut kantajalle sen virheellisestä tulkinnasta.
- 82 Kun kantaja oli väitetiedoksiannon perusteella katsonut, etteivät nämä kaksi väitettä koskeneet sitä, kantaja ei myöskään nähnyt mitään syytä olla ilmoittamatta komissiolle kaiken niiden osalta tietämänsä, minkä vuoksi kantaja on tullut saattaneeksi itsensä väitteiden kohteeksi. Kantaja lausuu, että jos se olisi tiennyt komission kohdistavan nämä väitteet kantajaan, se olisi kiistänyt väitteet eikä se olisi ilmoittanut yksityiskohtaisesti, millä tavoin espanjalaiset tuottajat olivat osallistuneet kysymyksessä oleviin menettelyihin.
- 83 Toiseksi kantaja viittaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-7/89, Hercules Chemicals vastaan komissio, 17.12.1991 antamaan tuomioon (Kok. 1991, s. II-1711, 53 kohta) ja katsoo, että vastaaja on rikkonut XII kilpailupolitiikkaa koskevassa kertomuksessa (sivut 40 ja 41) esitettyjä

sääntöjä tai on ainakin tehnyt ne täysin vaikutuksettomiksi liittäessään väitetiedoksiintoon pelkästään numeroidun luettelon 5766-sivuseen aineistoon sisältyvistä asiakirjoista (ks. kannekirjelmän liite 5) ilman mitään mainintaa asiakirjojen sisällöstä tai alkuperästä. Silloin kun kantajalla oli fyysisesti mahdollisuus tutustua asiakirja-aineistoon, asiakirjoja ei myöskään ollut järjestetty minkään perusteen mukaisesti, ryhmitelty väitteittäin eikä numeroitu loogisessa järjestyksessä. Ensidesa oli väitetiedoksiintoon vastatessaan esittämässään kirjallisissa huomautuksissa pyytänyt komissiota korjaamaan nämä muotovirheet, mutta se ei saanut pyyntöön vastausta.

- 84 Kolmannessa väitteessään kantaja katsoo, että vastaaja on loukannut sen puolustautumisoikeuksia toimittaessaan sille väitetiedoksiannon liitteenä 5766 asiakirjaa sisältävästä asiakirja-aineistostaan käännöksenä vain otteen, joka sisälsi pelkästään väitteitä tukevia jaksoja. Myöskään kuulemistilaisuuden pöytäkirjaa ei ollut käännetty espanjaksi, lukuun ottamatta Ensidesan ja Aristrainin edustajien lausumia. Tämän vuoksi kantajalla ei ole ollut alusta alkaen mahdollisuutta saada täsmällistä tietoa koko asiakirja-aineistosta, ja kantajan on ollut pakko kääntää satoja asiakirjoja voidakseen puolustautua. Kantajalla on siten ollut vähemmän aikaa valmistella vastauksensa väitetiedoksiintoon, mikä on heikentänyt sen mahdollisuuksia puolustautua siihen kohdistettuja väitteitä vastaan. Kantaja on väitetiedoksiintoon vastatessaan esittämässään kirjallisissa huomautuksissa pyytänyt, että tämä muotovirhe korjattaisiin, mutta se ei saanut pyyntöön vastausta.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 85 On syytä muistuttaa, että kantajan mainitsemat puolustautumisoikeudet on tässä asiassa taattu EHTY:n perustamissopimuksen 36 artiklan ensimmäisessä kohdassa, jonka sanamuodon mukaan komission on ennen kyseisessä sopimuksessa määrätyn taloudellisen seuraamuksen määräämistä varattava sille, jota asia koskee, tilaisuus esittää huomautuksensa (ks. asia 9/83, Eisen und Metall Aktiengesellschaft v. komissio, tuomio 16.5.1984, Kok. 1984, s. 2071, 32 kohta ja asia 183/83, Krupp v. komissio, tuomio 12.11.1985, Kok. 1985, s. 3609, 7 kohta).

- 86 Arvioitaessa näiden taattujen oikeuksien noudattamista tässä asiassa on aluksi syytä todeta, että asianomaisille 6.5.1992 lähetetty väitetiedoksianto on laadittu kullekin vastaanottajalle yksilöllisesti mainitsemalla asianomaista koskevat menettelytavat ja todisteet.
- 87 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa siten erityisesti kantajan osalta, että väitetiedoksiannon 32 kohdan f alakohdassa sanotaan, että ”Ensidesa on vahvistanut osallistuneensa — — kaikkiin [30 kohdassa mainittuihin teräspalkkikomitean] kokouksiin lukuun ottamatta 21.9. ja 7.11.1989 pidettyjä kokouksia”. Väitetiedoksiannon VIII lukuun sisältyy myös kilpailusääntöjen rikkomisten yksityiskohtainen kuvaus, jossa mainitaan tiedoksiannon kunkin vastaanottajan osalta todisteet, joihin komissio nojautuu. Oikeudellisen arvioinnin osalta Ensidesa mainitaan väitetiedoksiannon 399 kohdassa yhtenä niistä yrityksistä, jotka ovat säännöllisesti osallistuneet teräspalkkikomitean kokouksiin sekä osallistuneet niitä seuranneeseen yhteistyöhön. Komissio toteaa 401 kohdassa, että ”osapuolten yleisenä tavoitteena oli kokoontua ja päästä sopimukseen erityiskysymyksistä, joita olivat muun muassa ja toistuvasti: tavoitehintojen vahvistaminen; katteiden yhtenäistäminen — —”. Kartellin sisältö ja toteutus näiden kahden kilpailusääntöjen rikkomisen osalta on selostettu väitetiedoksiannon 409—425 ja vastaavasti 426—430 kohdassa.
- 88 Edellä esitetystä seuraa, että kantajan on täytynyt ymmärtää väitetiedoksiannossa nimenomaisesti toisin mainittuja yksityiskohtia lukuun ottamatta kaikkien teräspalkkikomitean toimintaa koskevien väitteiden, sellaisina kuin ne on yksityiskohtaisesti selostettu väitetiedoksiannon VIII luvussa ja arvioitu oikeudellisesti sen IX luvussa, ja erityisesti tuossa komiteassa hintojen vahvistamisesta ja lisähintojen yhtenäistämisestä tehtyihin sopimuksiin liittyvien väitteiden koskevan itseään.
- 89 Tästä seuraa, että kantajalle on varattu tilaisuus esittää kirjalliset huomautuksensa sitä vastaan kohdistetuista väitteistä sille tätä varten asetetussa määrä-

ajassa. Kantajan väite, joka perustuu komission kieltäytymiseen vastaamasta kyseisissä huomautuksissa esitettyyn selvennyspyyntöön, on siten hylättävä perusteettomana, koska kantaja ei ole väitetiedoksiantoon vastaamista varten asetetun määräajan pidentämispyyntönsä sisältävässä, 4.6.1992 päivätyssä kirjjeessään (kannekirjelmän liite 13) millään tavoin nojautunut väitteiden väitettyyn epäselvyyteen.

90 Koska komission väitteet on selvästi annettu kantajalle tiedoksi, kantajaa ei myöskään ole epäasiallisesti johdatettu saattamaan itseään väitteiden kohteeksi väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, jonka antaminen on sitä paitsi vapaaehtoista, kuten komissio huomauttaa.

91 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa seuraavaksi, että komissio on liittänyt väitetiedoksiantoon jäljennöksen asiakirjoista, joita se on konkreettisesti pitänyt todisteina kutakin asianomaista yritystä vastaan (väitetiedoksiannon liite 3), sekä luettelon, joka sisältää yhteenvedon kaikista tämän asian aineistoon sisältyvistä asiakirjoista ("luettelo tiedonsaantioikeuksista", väitetiedoksiannon liite 2). Tässä luettelossa mainitaan jokaisen asiakirjan laatimispäivä ja lyhyt yksilöinti, minkä lisäksi asiakirjat jaetaan niiden laadun perusteella kahteentoista numeroituun ryhmään ja mainitaan, missä määrin kullakin asianomaisista yrityksistä on oikeus tutustua niihin. Komissio on lisäksi kutsunut yritykset tutustumaan komission tiloissa kaikkiin tutustumisoikeuden piiriin kuuluviin asiakirjoihin.

92 Edellä todetusta ilmenee, että komissio on tässä tapauksessa noudattanut XII kilpailupolitiikkaa koskevassa kertomuksessa (s. 40 ja 41) selostettua asiakirjoihin tutustumismahdollisuuden järjestämismenettelyä, sellaisena kuin se on hyväksytty EY:n perustamissopimusta koskevassa yhteisöjen tuomioistuimen ja yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytännössä (ks. em. asia Hercules Chemicals v. komissio, tuomion 53 ja 54 kohta; yhdistetyt asiat T-10/92, T-11/92, T-12/92 ja T-15/92, Cimenteries CBR ym. v. komissio, tuomio 18.12.1992, Kok. 1992, s. II-2667, 38 kohta; asia T-65/89, BPB

Industries ja British Gypsum v. komissio, tuomio 1.4.1993, Kok. 1993, s. II-389, 29—33 kohta, vahvistettu asiassa C-310/93 P, BPB Industries ja British Gypsum v. komissio, 6.4.1995 annetulla tuomiolla, Kok. 1995, s. I-865, 12—33 kohta sekä asia T-30/91, Solvay v. komissio, tuomio 29.6.1995, Kok. 1995, s. II-1775, 77—104 kohta).

- 93 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tässä tapauksessa voinut lisäksi todeta, että kaikki komission 23 artiklan nojalla sille toimittamaan aineistoon sisältyvät kantajaa koskeneet asiakirjat on väitetiedoksiannon liitteessä 2 luokiteltu asiakirjoiksi, joihin kantajan sallitaan tutustuvan, lukuun ottamatta joitakin British Steelin sisäisiä asiakirjoja, joihin kantajan sallitaan tutustuvan osittain. Viimeksi mainitun ryhmän osalta kantaja ei ole kiistänyt sitä, että väitteet perustuvat pelkästään otteisiin näistä asiakirjoista, joihin sen on sallittu tutustuvan.
- 94 Sitä paitsi on riidatonta, että kantajalla on ollut tilaisuus tutustua asiakirja-aineistoon komission 6.5.1992 päivätyssä kirjeessä ilmoitetun menettelyn mukaisesti. Kantajalla on siten ollut mahdollisuus saada jäljennös kaikista asiakirjoista, joihin komissio on sallinut sen tutustuvan kokonaan tai osittain.
- 95 Kantaja ei myöskään ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tarkentanut, millä tavoin väitetiedoksiannon liitteessä 2 lueteltuja asiakirjoja ei sen mielestä esitelty riittävästi, jotta kantaja olisi voinut löytää kyseiset asiakirjat asian aineistoon tutustuessaan, kun nämä asiakirjat oli numeroitu samalla tavalla.
- 96 Komissioon kohdistetusta arvostelusta, jonka mukaan se on sekä väitetiedoksiannossa että riidanalaisessa päätöksessä maininnut asianosaista vastaan todistavat asiakirjat viittaamalla vain niiden päivämäärään mainitsematta samalla

niiden numeroa komission asiakirja-aineistossa, on todettava, että tällainen järjestelmä tekee kyseisten asiakirjojen tunnistamisen hankalammaksi sekä asianosaisille että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle varsinkin nyt käsiteltävän kaltaisessa asiassa, johon liittyy tuhansia asiakirjoja, ja että hyvän hallintokäytännön vaatimuksia vastaisi paremmin, että komissio tällaisissa tapauksissa yksilöisi mainitsemansa asiakirjat viittaamalla niiden pelkän päivämäärän lisäksi myös niiden numerointiin asiakirja-aineistossa.

- 97 Se, ettei väitetiedoksiannossa eikä riidanalaisessa päätöksessä viitata asiakirjojen numerointiin, jonka komissio on tehnyt asiakirja-aineistonsa muodostamiseksi, ei kuitenkaan tässä tapauksessa ole ollut omiaan loukkaamaan kantajan puolustautumisoikeuksia, koska kantajalla on asiakirjojen pelkkään päivämäärään kohdistuneen viittauksenkin perusteella ollut mahdollisuus tunnistaa kyseiset asiakirjat sekä väitetiedoksiannon liitteeksi 2 otetusta luettelosta että komission asiakirja-aineistosta.
- 98 Sen johdosta, ettei eräitä asiakirjoja ole käännetty espanjan kielelle, on lopuksi korostettava ensinnäkin, ettei komission voida edellyttää kääntävän muita asiakirjoja kuin ne, joihin se perustaa väitteensä. Viimeksi mainittujen asiakirjojen on puolestaan katsottava olevan todisteita, joihin komissio nojautuu, ja ne on sen vuoksi saatettava päätöksen vastaanottajan tietoon sellaisinaan, jotta vastaanottaja saa tietoonsa komission niistä tekemän tulkinnan, johon komissio on perustanut sekä väitetiedoksiantonsa että riidanalaisen päätöksensä. Tässä tapauksessa on todettava, että väitetiedoksiannon liite I sisälsi käännöksen kaikista kyseiseen tiedoksiantoon alkukielisinä lainatuista asiakirjan otteista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että tämän menettelytavan perusteella kantajalla on ollut mahdollisuus saada tarkka tieto tosiseikoista ja oikeudellisesta päättelystä, johon komissio on nojautunut, ja siten puolustaa oikeuksiaan tehokkaasti (ks. asia T-148/89, Tréfilunion v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-1063, 21 kohta).
- 99 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, ettei kantaja sen vuoksi ole osoittanut, ettei sille olisi annettu hallinnollisessa menettelyssä tilaisuutta lausua

tehokkaasti käsityksensä asiakirjoista, joihin väitetiedoksiannossa on viitattu todisteina sitä vastaan.

- 100 Kuulemistilaisuuden pöytäkirjan osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-77/92, Parker Pen vastaan komissio, 14.7.1994 antamasta tuomiosta (Kok. 1994, s. II-549, 72—75 kohta) ilmenee, että neuvoston asetuksen N:o 17/19 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25.7.1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY (EYVL 1963, 127, s. 2268) 9 artiklan 4 kohta, jonka mukaan kunkin kuultavan henkilön lausuntojen olennainen sisältö on otettava pöytäkirjaan, jonka kuultava hyväksyy sen lukemisen jälkeen, velvoittaa komission lähettämään asianosaisille pöytäkirjan jäljennöksen, jotta nämä voivat tarkastaa, onko heidän omat lausumansa kirjattu oikein, mutta se ei mitenkään velvoita kääntämään muiden asianosaisten lausumia silloin, kun pöytäkirja itsessään on laadittu useilla kielillä siksi, että eri henkilöt ovat antaneet lausumansa eri kielillä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että samoja periaatteita on sovellettava myös nyt käsiteltävässä asiassa.
- 101 Kantaja ei sitä paitsi väitä, että muulla kuin espanjan kielellä laadittujen osien kääntämättä jättämisen vuoksi pöytäkirjassa olisi kantajaa koskevia olennaisia virheellisyyksiä tai puutteita, jotka saattaisivat aiheuttaa vahingollisia seurauksia, jotka voisivat vaikuttaa hallinnollisen menettelyn pätevyyteen (ks. asia 41/69, ACF Chemiefarma v. komissio, tuomio 15.7.1970, Kok. 1970, s. 661, 52 kohta; Kok. Ep I, s. 455).
- 102 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että tämä väite on kokonaisuudessaan hylättävä.

[— —]

C Perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan rikkominen

[— —]

Hintojen (tavoitehinnat) vahvistaminen teräspalkkikomiteassa

1. Tosiseikkojen paikkansapitävyys

- 155 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklan mukaan komissio on katsonut kantajan osallistuneen teräspalkkikomiteassa tehtyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen eli hintojen vahvistamiseen. Sakon määrän vahvistamisen perusteena on pidetty 1.1.1989 ja 31.12.1990 välistä 24 kuukauden ajanjaksoa (ks. riidanalaisen päätöksen 80—121, 223—243, 311, 313 ja 314 perustelukappale ja päätösoosan 1 artikla). Tältä osin on totta, että riidanalaisen päätöksen espanjan- ja ranskankielisissä versioissa päätöksen 4 artiklassa sanotaan, että kantajalle määrätty sakko on määrätty ”31.12.1989 jälkeen” tehdyistä kilpailusääntöjen rikkomisista. Sekä mainitun 4 artiklan saksan- ja englanninkielisistä versioista että riidanalaisen päätöksen perusteluista (ks. 313 ja 314 perustelukappale, jotka koskevat Espanjan liittymisasiakirjan mukaisen siirtymävaiheen vaikutusta asiaan, ja 1 artikla, jonka mukaan Ensidesa on osallistunut teräspalkkikomiteassa tehtyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen eli hintojen vahvistamiseen 24 kuukauden ajan), joiden valossa päätöksen päätösosa on tulkittava, ilmenee kuitenkin, että tätä päivämäärää koskeva merkintä päivämäärän 31.12.1988 sijasta on pelkkä kirjoitusvirhe, joka ei vaikuta riidanalaisen päätöksen sisältöön (ks. asia C-30/93, AC-ATEL Electronics Vertriebs, tuomio 2.6.1994, Kok. 1994, s. I-2305, 21—24 kohta).

[— —]

*E Espanjan teräsentuottajien erityinen kilpailutilanne 31.12.1992 asti**Tiivistelmä kantajan esittämistä perusteluista*

- 446 Kantaja huomauttaa, että kun Espanja liittyi EHTY:yn vuonna 1986, Espanjan terästeollisuus saatettiin liittymisasiakirjan 52 artiklan ja tähän asiakirjaan liitettyssä pöytäkirjassa 10 olevan 6 artiklan perusteella vahvistetun vientikiintiöjärjestelmän alaiseksi. Riidanalaisen päätöksen 313 perustelukappaleessa komissio on muun ohella myöntänyt, että nämä määräykset ovat selvästi rajoittaneet Ensidesan vapautta myydä tuotteitaan muissa jäsenvaltioissa. Sen vuoksi tälle yritykselle ei ole määrätty sakkoa sen osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomisiin 31.12.1988 asti, jolloin väliaikaistoimenpiteiden voimassaolo on päättynyt.
- 447 Kantaja katsoo kuitenkin, ettei Espanjan terästeollisuutta ole täysin liitetty EHTY:yn ja että se on siksi voinut kilpailla yhteisön tuottajien kanssa tasavertaisin ehdoin vasta 31.12.1992 jälkeen, mikä johtuu liittymisasiakirjan 379 artiklan määräyksistä, joiden mukaan jäsenvaltiot — ja vastavuoroisesti Espanja — saattoivat tuohon päivään asti ryhtyä suojatoimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi, jos kaupankäynnin äkillinen kasvu oli omiaan aiheuttamaan vakavia ongelmia. Tuohon päivään asti Ensidesa ei ollut tietoinen siitä, mitä EHTY:n perustamissopimuksen mukainen vapaan kilpailun järjestelmä merkitsee. Se arvostelee komissiota etenkin siitä, ettei komissio ole ottanut tätä seikkaa huomioon arvioidessaan sen käyttäytymistä.
- 448 Kantaja moittii komissiota myös siitä, ettei se ole ottanut huomioon sitä, että kun kantajan vientiä EHTY:n markkinoille koskeneet määrälliset rajoitukset lakkasivat 1.1.1989, teräspalkkikomitean jäsenten menettelytavat olivat jatkuneet useiden vuosien ajan, joten espanjalaisien tuottajien oli pakko hyväksyä pelisäännöt sellaisina kuin ne silloin olivat.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

449 Liittymisasiakirjan 379 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Jos ilmenee vakavia ongelmia, jotka ovat omiaan koettelemaan jotakin taloudenalaa pysyvästi, tai ongelmia, jotka voivat johtaa taloudellisen tilanteen merkittävään heikentymiseen tietyllä alueella, uusi jäsenvaltio voi 31 päivään joulukuuta 1992 asti pyytää lupaa toteuttaa suojatoimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi ja kyseisen alan mukauttamiseksi yhteismarkkinoiden talouteen.

Nykyinen jäsenvaltio voi samoin edellytyksin pyytää lupaa suojatoimenpiteiden toteuttamiseen yhden tai molempien uusien jäsenvaltioiden suhteen.

[— —]

2. Asianomaisen valtion pyynnöstä komissio vahvistaa tarpeellisiksi katsomansa suojatoimenpiteet kiireellisessä järjestyksessä sekä täsmentää niiden soveltamista koskevat edellytykset ja yksityiskohtaiset säännöt.

[— —]

3. Edellä 2 kohdan mukaisesti sallituissa toimenpiteissä voidaan poiketa Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen sekä tämän asiakirjan säännöistä siinä määrin ja niin

kauan kuin se on ehdottomasti tarpeen 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ensisijaisesti on käytettävä toimenpiteitä, jotka aiheuttavat vähiten häiriötä yhteismarkkinoiden toiminnalle.”

- 450 On selvää, ettei pelkkä mahdollisuus suojatoimenpiteiden toteuttamiseen tämän määräyksen perusteella voi oikeuttaa yritystä osallistumaan perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa kiellettyihin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, koska tämä määräys koskee kaikkia taloudenaloja ja edellyttää, että komissio toimii jäsenvaltion pyynnöstä ja käyttää laajaa harkintavaltaa. Mahdollisuus poiketa tietyissä rajatuissa tapauksissa yhteismarkkinoiden toiminnan normaaleista säännöistä viranomaistoimin kuuluu nimittäin yksinomaan komission tehtäviin eikä se vapauta yrityksiä velvollisuudesta noudattaa perustamissopimuksen kilpailusääntöjä kaikissa muissa tapauksissa.
- 451 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa vielä, ettei kantajan osallistuminen sen osalta todettuihin kilpailusääntöjen rikkomisiin olisi ollut välttämätöntä siinäkään tapauksessa, että se olisi väitteidensä mukaisesti aikonut käyttäytyä tavalla, joka olisi omiaan ehkäisemään espanjalaisen teräksen vientiin EHTY:n muille markkinoille kohdistuvat suojatoimenpiteet. Siinä tapauksessa olisi nimittäin ollut riittävää, että se olisi yksipuolisesti vahvistanut vientimääränsä sellaiselle tasolle, että kyseiset toimenpiteet on mahdollista välttää.
- 452 Väite, jonka mukaan kantajan on ollut pakko hyväksyä teräspalkkikomiteassa luodut ”pelisäännöt”, on puolestaan hylättävä syistä, jotka on pääasiallisesti esitetty edellä 363 ja 364 kohdassa.

Toissijainen vaatimus riidanalaisen päätöksen 4 artiklan kumoamisesta tai ainakin sakon määrän alentamisesta

[— —]

*B Pesetan devalvaation huomioon ottamatta jättäminen ja viitetilikauden valinta**Kantajan väitteet ja niiden perustelut*

- 463 Kantaja katsoo, että komissio on menetellyt lainvastaisesti laskiessaan sakon määrän kantajalle teräspalkeista vuonna 1990 kertyneen liikevaihdon perusteella siten, että liikevaihto on muunnettu ecuiksi käyttämällä vuonna 1990 voimassa ollutta ecun ja pesetan välistä keskimääräistä vaihtokurssia (1 ecu = 129,43 ESP) eikä juuri ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä voimassa ollutta vaihtokurssia (1 ecu = 158,243 ESP).
- 464 Kantaja korostaa, että perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdassa, jossa komissio oikeutetaan määräämään sakkoja, määritellään laskentaperusteeksi ”päätöksen tai menettelytavan kohteena olleista tuotteista kertyneen liikevaihdon määrä”. Ensidesan tapauksessa tämä liikevaihto on kertynyt pesetoina, minkä vuoksi komission olisi ehdottomasti pitänyt laskea sakon määrä kyseisenä valuuttana ja kantaa riski sen muuntamisesta ecuiksi juuri ennen riidanalaista päätöstä voimassa olevalla virallisella vaihtokurssilla.
- 465 Kantaja vetoaa tämän väitteen tueksi yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa 41/73, 43/73 ja 44/73 — Tulkinta, Société anonyme générale sucrière ym. vastaan komissio, 9.3.1977 antamaan tuomioon (Kok. 1977, s. 445, 13 kohta), jossa yhteisöjen tuomioistuin on kantajan mukaan todennut, että vaikka sakko voidaan ilmaista ecuina, se on ”laskettava asianomaisen yrityksen liikevaihdosta, jonka arvo on ilmaistavissa vain kansallisena valuuttana”. Tätä EY:n perustamissopimuksen soveltamisalalla luotua sääntöä on kantajan mukaan noudatettava sitä suuremmalla syyllä EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalalla, jolla ei missään määräyksessä puhuta sakon ilmaisemisesta ecuina, toisin kuin 6.2.1962 annetussa neuvoston asetuksessa N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, 13, s. 204).

- 466 Yhdenvertaisuusperiaate, johon komissio on vedonnut puolustaakseen menettelyään, ei kantajan mukaan mitenkään edellytä liikevaihdon muuntamista ecuiksi. Kantaja katsoo, että vaikka sakko vahvistetaan prosenttiosuutena liikevaihdosta, komission kyseisen periaatteen nojalla puolustama vertailu on silti mahdollinen. Liikevaihdon muuntaminen ecuiksi on tarpeetonta ja lainvastaista siitä riippumatta, muunnetaanko sakon määrä sen vahvistamisen jälkeen ecuiksi vai ei.
- 467 Jos tässä vaiheessa hyväksytään viitevuodeksi vuosi 1990, sakon laskemisen perusteena tässä asiassa käytetty liikevaihto on kantajan mukaan 12 758 miljoonaa ESP eli kantajan ilmoittama ja riidanalaisessa päätöksessä mainittu summa. Vaikka oletettaisiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen hylkäävän kantajan esittämät muut perustelut ja pysyttävän riidanalaisessa päätöksessä käytetyn 4 prosentin kertoimen, sakko olisi vahvistettava 510 320 000 ESP:ksi. Juuri ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä voimassa olleella virallisella valuuttakurssilla ecuiksi muunnettuna sakon määrän on siten oltava 3 200 000 ecua riidanalaisella päätöksellä määrätyn 4 000 000 ecun sijasta.
- 468 Kantaja katsoo kuitenkin, että komission olisi pitänyt käyttää sakon laskennassa huomioon otettavana liikevaihtona liikevaihtoa viimeiseltä riidanalaisen päätöksen tekemistä edeltäneeltä sellaiselta tilikaudelta, jolta sen käytettävissä on konsolidoitu tilinpäätös, eli kantajan tapauksessa vuodelta 1992 eikä rikkomisen tekoajan viimeiseltä vuodelta eli vuodelta 1990. Tämän menetelmän ja sakkojen laskemiseksi yleisesti ehdottamansa säännön perusteella Ensidesa katsoo, että sille määrätyn sakon olisi oltava määrältään 389 560 000 ESP (4 prosenttia 9 739 000 000 ESP:sta eli vuoden 1992 liikevaihdosta) eli, muunnettuna ecuiksi juuri ennen riidanalaisesta päätöstä sovellettavalla vaihtokurssilla, 2 460 000 ecua.
- 469 Kantaja nojautuu perusteluissaan asetuksen N:o 17/15 artiklan 2 kohtaan, jossa mainitulla ”edellisen tilikauden liikevaihdolla” tarkoitetaan kantajan mukaan komission päätöksen tekopäivää edeltävää tilikautta (ks. yhdistetyt asiat 100/80, 101/80, 102/80 ja 103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, jäljempänä Pioneer-tapaus, tuomio 7.6.1983, Kok. 1983, s. 1825, julkisasiamies Sir Gordon Slynnin ratkaisuehdotus s. 1914, sivulla 1951 lausuttu), sekä oikeustieteessä yksimielisesti vallitsevaan käsitykseen ja komission itse noudattamaan käytäntöön EY:n perustamissopimuksen soveltamisalalla. Vaikkei asetusta N:o 17 sovelleta EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalalla, tässä asiassa on kantajan mukaan sovellettava samoja periaatteita niin laajasti kuin se

on perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan estämättä mahdollista, varsinkin kun komissio on XX kilpailupolitiikkaa koskevassa kertomuksessa todennut, että on tullut aika yhdenmukaistaa näiden kahden perustamissopimuksen kilpailusäännöt niin täydellisesti kuin se on mahdollista.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 470 Ensimmäiseksi on syytä huomauttaa, ettei mikään estä komissiota ilmaisemasta sakon määrää ecuina, joka on kansalliseksi valuutaksi muunnettavissa oleva rahayksikkö. Sitä paitsi yritykset voivat sen ansiosta helpommin vertailla asiassa määrättyjä sakkoja. Mahdollisuus muuntaa ecu kansalliseksi valuutaksi erottaa tämän valuuttayksikön asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa mainitusta ”laskentayksiköstä”, josta yhteisöjen tuomioistuin on nimenomaisesti todennut, että kun laskentayksikkö ei ole maksuväline, sakon määrä on välttämättä määritettävä kansallisena valuuttana (em. yhdistetyt asiat Société anonyme générale sucrière ym. v. komissio, tuomion 15 kohta).
- 471 Kantajan esittämää arvostelua, jossa riitautetaan komission käyttämän menetelmän, jonka mukaan yritysten viitelikevaihto muunnetaan ecuiksi saman vuoden (1990) keskimääräisellä vaihtokurssilla, laillisuus, ei voida hyväksyä, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo katsonut asiassa T-334/94, Sarrió vastaan komissio, 14.5.1998 antamassaan tuomiossa (Kok. 1998, s. II-1439, 394 kohta ja sitä seuraavat kohdat).
- 472 Ensinnäkin on todettava, että komission on yleensä käytettävä yhtä ja samaa laskentamenetelmää laskiessaan sakkoja, joita yrityksille määrätään seuraamuksena samasta kilpailusääntöjen rikkomisesta (ks. Pioneer-tapaus, tuomion 122 kohta).
- 473 Jotta komissio voisi verrata eri yritysten omana kansallisena valuuttanaan ilmoittamia liikevaihtoja, sen on muunnettava liikevaihdot yhdeksi ja samaksi

rahayksiköksi. Koska ecun arvo määräytyy jokaisen jäsenvaltion kansallisten valuuttojen arvon perusteella, komissio on aiheellisesti muuntanut kaikkien yritysten liikevaihdot ecuiksi.

474 Komissio on samoin aiheellisesti käyttänyt perustana viitevuoden (1990) liikevaihtoja ja muuntanut ne ecuiksi saman vuoden keskimääräisillä vaihtokursseilla. Kun komissio on ottanut huomioon kunkin yrityksen liikevaihdon viitevuodelta eli rikkomisajan viimeiseltä täydeltä vuodelta, se on voinut arvioida kunkin yrityksen kokoa ja taloudellista valtaa sekä kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen laajuutta, koska näillä seikoilla on merkitystä arvioitaessa kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta (ks. Pioneer-tapaus, tuomion 120 ja 121 kohta). Kun komissio on liikevaihtoja ecuiksi muuntaessaan käyttänyt viitevuoden keskimääräistä vaihtokurssia, se on voinut välttää sen, että kilpailusääntöjen rikkomisen päättymisen jälkeen tapahtuneet valuuttakurssivaihtelut vaikuttaisivat yritysten koon ja taloudellisen vallan sekä kilpailusääntöjen rikkomisen laajuuden arviointiin kunkin osalta ja siten kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin. Kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arvioinnin on nimittäin perustuttava todelliseen taloudelliseen tilanteeseen, sellaisena kuin se ilmeni silloin, kun kilpailusääntöjen rikkominen tapahtui.

475 Väitettä, jonka mukaan viitevuoden liikevaihto olisi pitänyt muuntaa ecuiksi päätöksen tekopäivän vaihtokursilla, ei näin ollen voida hyväksyä. Sellaisella sakkojen laskentamenetelmällä, jossa käytetään viitevuoden keskimääräistä vaihtokurssia, voidaan välttää ne sattumanvaraiset vaikutukset, joita aiheutuu viitevuoden ja päätöksen tekovuoden välillä kansallisten valuuttojen todellisissa arvoissa mahdollisesti tapahtuvista muutoksista, joita tässä asiassa todella on tapahtunut. Vaikka tämä menetelmä voikin johtaa siihen, että tietyn yrityksen maksettavaksi tulee määrä, joka kansallisena valuuttana ilmaistuna on nimellis-arvoltaan suurempi tai pienempi kuin mitä sen maksettavaksi olisi tullut sovellettaessa päätöksen tekopäivän vaihtokurssia, tämä on vain looginen seuraus eri kansallisten valuuttojen todellisten arvojen vaihteluista.

476 On lisättävä, että yritykset, joille päätös on osoitettu, yleensä toimivat useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa paikallisten edustajien välityksellä. Näin ollen ne toimivat käyttäen useita kansallisia valuuttoja. Kun päätöksessä, kuten riidanalaisessa päätöksessä, määrätään seuraamuksia perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan rikkomisesta ja kun yritykset, joille päätös on osoitettu, yleensä toimivat useissa jäsenvaltioissa, viitevuoden liikevaihto, joka on muunnettu ecuiksi saman vuoden keskimääräisellä vaihtokurssilla, on yrityksen kaikissa eri toimintamaissa saamien liikevaihtojen summa. Tällaisessa muuntamisessa otetaan siis täydellisesti huomioon kyseisten yritysten taloudellinen tilanne viitevuonna.

477 Kantajan väitteet on edellä esitetyn perusteella hylättävä.

C Sakon liiallisuus

[— —]

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

485 Perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Komissio voi määrätä yritykselle, joka on tehnyt mitättömän sopimuksen taikka — — soveltanut tai yrittänyt soveltaa mitätöntä sopimusta tai päätöstä — — taikka osallistunut tämän artiklan 1 kohdan mukaan kiellettyihin menettelytapoihin, sakon tai uhkasakon, joka on tämän artiklan 1 kohdan mukaan kielletyn

sopimuksen, päätöksen tai menettelytavan kohteena olleista tuotteista kertyneen liikevaihdon määrä enintään kaksinkertaisena; jos sopimuksen, päätöksen tai menettelytavan tarkoituksena kuitenkin on rajoittaa tuotantoa, teknistä kehitystä tai investointeja, sakkojen enimmäismäärä voidaan korottaa 10 prosenttiin kyseisten yritysten vuosittaisesta liikevaihdosta ja uhkasakkojen enimmäismäärä 20 prosenttiin päivittäisestä liikevaihdosta.”

Kantajan erityisesti korostamat perustelut

- 486 Edellä jo esitetyistä syistä on katsottava, että komissio on arvioinut asianmukaisesti kantajan osallistumisen laadun, laajuuden, merkityksen ja jäljempänä todettavaa koskevin varauksin myös osallistumisen kestoajan riidanalaisessa päätöksessä kantajan osalta todettuihin kilpailusääntöjen rikkomisiin.
- 487 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esimerkiksi todennut kantajan osallistumisen 26 kokoukseen niistä 28 kokouksesta, jotka teräspalkkikomitea, jonka kilpailunvastaisen tarkoituksen komissio on osoittanut, on pitänyt kantajan osalta kilpailusääntöjen rikkomisen kestoajaksi katsottuna jaksona, ja erityisesti kantajan osallistumisen kahdenlaisiin riidanalaisen päätöksen 300 perustelukappaleessa ”vakaviksi ja tuntuvien sakkojen määräämistä edellyttäviksi” luonnehdittuihin kilpailusääntöjen rikkomisiin, nimittäin hintojen vahvistamiseen ja markkinoiden jakamiseen. Kaiken lisäksi tällaiset kilpailusääntöjen rikkomiset ovat kiistämättömästi vakavia, minkä lisäksi ne mainitaan nimenomaisesti perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa.
- 488 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on myös todennut edellä 449—451 kohdassa, ettei liittymisasiakirjan 379 artiklaan sisältyvä suojalauseke missään tapauksessa oikeuttanut kantajaa osallistumaan perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa kiellettyihin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin.

- 489 Acerinoxin suotuisasta kohtelusta Ruostumaton teräs -tapauksessa on puolestaan todettava, että se oli aiheellinen erityisesti siksi, että kyseinen yritys oli ”pyytänyt ja saanut yhteisössä toimivilta kumppaneiltaan vakuutuksen, ettei asiaan liittynyt ongelmia”. Kantaja ei ole osoittanut, että näin olisi myös nyt käsiteltävässä tapauksessa.
- 490 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuim on sitä paitsi katsonut, ettei kantaja ole ainakaan 30.7.1988 jälkeen voinut olla tietämätön kysymyksessä olevien menettelytapojen lainvastaisuudesta.
- 491 Tältä osin on huomautettava vielä kerran, että kilpailusääntöjen rikkomiset, jotka on tehty sellaisilla hintojen vahvistamisesta ja markkinoiden jakamisesta tehdyillä sopimuksilla, joihin kantajan on asianmukaisesti todistettu osallistuneen, mainitaan nimenomaisesti perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa, joten ne ovat ilmiselviä.
- 492 Luottamuksellisten tietojen vaihdosta on puolestaan todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioinnin mukaan (ks. edellä 354 kohta) se oli tarkoitukseltaan rinnastettavissa markkinoiden jakamiseen viittaamalla vakiintuneeseen kaupankäyntiin. Kantaja ei ole voinut perustellusti olettaa, ettei tällainen tietojenvaihto kuuluisi perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Se, että teräspalkkikomitean jäsenet ovat olleet tietoisia sen lainvastaisuudesta, voidaan päinvastoin päätellä siitä, että Euroferin tietojenvaihtojärjestelmä oli kaksinkertainen siten, että koottuja tietoja koskevasta toisesta järjestelmästä ilmoitettiin oma-aloitteisesti PO III:lle ja PO IV:lle, kun taas yrityskohtaisia tietoja koskeva toinen järjestelmä oli vain siihen osallistuneiden yritysten, muun muassa kantajan, käytettävissä (ks. edellä 427 kohta ja sitä seuraavat kohdat).
- 493 Lisäksi on syytä huomauttaa, ettei se, ettei yritys ole toiminut erityisen aktiivisesti tai yllyttäjänä, poista sen vastuuta osallistumisestaan kilpailusääntöjen rikkomiseen (yhdistetyt asiat 32/78 ja 36/78—82/78, BMW Belgium ym. v. komissio, tuomio 12.7.1979, Kok. 1979, s. 2435, 49 kohta ja sitä seuraavat kohdat sekä asia 19/77, Miller v. komissio, tuomio 1.2.1978, Kok. 1978, s. 131, 18 kohta).

- 494 Kantaja ei ole esittänyt mitään todisteita sen tueksi, että toimialan muut yritykset olisivat painostaneet kantajaa tai että se olisi ollut pakotettu liittymään teräspalkkikomiteaan (ks. edellä 364 kohta).
- 495 Väitteestä, jonka mukaan kantaja on hallinnollisen menettelyn aikana toiminut komission kanssa yhteistyössä, on ensimmäiseksi huomautettava, että kantaja on 23.8.1991 päivätyssä vastauksessaan perustamissopimuksen 47 artiklan mukaiseen tietojensaantipyyntöön väittänyt, ettei sillä ole hallussaan ainoatakaan teräspalkkikomitean kokousten osanottajaluetteloa eikä ainoatakaan näihin kokouksiin liittyvää pöytäkirjaa tai muuta asiakirjaa, vaikka oikeudenkäyntiaineisto vahvistaa, että kantaja vastaanotti sellaisia asiakirjoja säännöllisesti.
- 496 Lisäksi kantajan kirjelmät ovat selvästi ristiriidassa tätä yhteistyötä koskevien väitteiden kanssa. Kantaja nimittäin mainitsee vastauskirjelmänsä 6 kohdassa (ks. myös kannekirjelmän 13 kohta), että ”jos Ensidesa olisi tiennyt komission kohdistavan siihen nämä kaksi väitettä [eli väitteet hintojen vahvistamisesta ja lisähintojen yhtenäistämisestä], se olisi kiistänyt väitteet eikä se olisi ilmoittanut yksityiskohtaisesti, millä tavoin espanjalaiset tuottajat olivat osallistuneet — —”. Näin ollen kantaja on vastauksessaan väitetiedoksiantoon myöntänyt tosiseikkoja koskevat komission väitteet oikeiksi omasta aloitteestaan vain siltä osin kuin se ei katsonut väitteiden kohdistuvan itseensä.
- 497 Komissio on aiheellisesti katsonut, että kantaja ei ole tällä tavalla vastatessaan toiminut siten, että sakon alentaminen olisi ollut perusteltua hallinnollisessa menettelyssä harjoitetun yhteistyön vuoksi.
- 498 Lopuksi on todettava, ettei sillä, että kantaja on väitteiden tiedoksiannon jälkeen päättänyt lopettaa osallistumisen teräspalkkikomitean kokouksiin, ole vaikutusta siihen, miten aikaisempia menettelyjä on arvioitava, varsinkaan kun ne on tarkoituksellisesti salattu komissiolta. Tahallisen kilpailusääntöjen rikkomisen

lopettamista ei muutenkaan voida pitää lieventävänä asianhaarana, kun se on johtunut siitä, että komissio on puuttunut asiaan.

- 499 Väitteet, jotka perustuvat liittymisasiakirjan 379 artiklaan sisältyvään suojalausekkeeseen, Acerinox-yrityksen asemaan Ruostumaton teräs -tapauksessa, kantajan vähäiseen osuuteen ja painostuksen alaisena toimimiseen teräspalkkikomiteaan liittyvissä menettelytavoissa sekä kantajan osoittamaan yhteistyöhaluun komission yksikköjen kanssa, on edellä esitetyn perusteella hylättävä kokonaisuudessaan.
- 500 Kilpailusääntöjen rikkomisen kestoaikaan liittyvää, riidanalaisen päätöksen 4 artiklan espanjan- ja ranskankielisissä versioissa olevaa sisällöllistä virhettä ei edellä 155 kohdassa jo esitetystä syistä ole otettava huomioon. Sen vuoksi komission sakon laskemisperusteena käyttämä aika on espanjalaisten tuottajien tapauksissa todella 1.1.1989 ja 31.12.1990 väliset 24 kuukautta, kun se muiden tuottajien tapauksissa on yleensä 1.7.1988 ja 31.12.1990 väliset 30 kuukautta.
- 501 Komission oikeudenkäynnin aikana antamista yksityiskohtaisista selityksistä ilmenee sitä paitsi, että komissio on suhteuttanut sakot muun muassa kunkin kilpailusääntöjen rikkomisen kestoajan mukaisesti, lukuun ottamatta sopimuksia lisähintojen yhtenäistämisestä. Komissio on siten ottanut asianmukaisesti huomioon sen, että espanjalaisten tuottajien osallistuminen tavoitehintojen vahvistamiseen ja luottamuksellisten tietojen vaihtoon teräspalkkikomiteassa on kestänyt vähemmän aikaa, koska niille tämän vuoksi määrätty sakko on 80 prosenttia (24/30) sakosta, joka niille olisi määrätty, jos ne olisivat muiden tuottajien enemmistön tavoin osallistuneet näihin rikkomisiin 1.7.1988 alkaen.
- 502 Vastaaja on lisäksi ilmoittanut riidanalaisen päätöksen 252 perustelukappaleessa, että "313 perustelukappaleessa todetuista syistä Ensidesan ja Aristrainin ei katsota olevan vastuussa osallistumisestaan 15.11.1988 tehtyyn sopimukseen". Kantajan osallistuminen lisähintojen yhtenäistämistä 1.1.1989—31.12.1990

tehtyihin neljään muuhun sopimukseen on sen sijaan näytetty toteen. On kuitenkin ilmeistä, ettei komissio ole kantajalle tämän perusteella määrättävää sakkoa laskiessaan ottanut huomioon, että kantajan osallistuminen näihin sopimuksiin on ollut vähäisempää, koska sakko on kaikkien asianomaisten yritysten osalta vahvistettu kiinteästi 0,5 prosentiksi huomioon otettavasta liikevaihdosta (joskin Aristrainille ja Ensidesalle on erikseen myönnetty 10 prosentin alennus, koska lisähintoja ei yhtenäistetty Espanjassa: ks. edellä 277 kohta).

- 503 Nämä seikat huomioon ottaen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo täyden harkintavaltansa nojalla, että kantajalle sen osallistumisesta lisähintojen yhtenäistämistä tehtyihin sopimuksiin määrättyä sakkoa on alennettava 20 prosentilla.
- 504 Muilta osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio on ottanut asianmukaisesti huomioon niiden kilpailusääntöjen rikkomisten, joihin espanjalaisten tuottajien on todettu osallistuneen, lyhyemmän kestoajan.

[— —]

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen täyden harkintavaltansa nojalla tekemä ratkaisu

- 535 Aluksi on huomautettava, ettei riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa eikä päätöksen 314 perustelukappaleen ensimmäisessä taulukossa, jossa on yhteenvedo hintojen vahvistamisesta tehdyistä sopimuksista, todeta kantajan osallistuneen sopimukseen Espanjan markkinahintojen vahvistamisesta. Komission oikeudenkäynnin aikana antamista yksityiskohtaisista selityksistä ilmenee, että kantajalle on määrätty sellaisesta kilpailusääntöjen rikkomisesta 79 200 ecun suuruinen sakko. Komissio nojautuu riidanalaisen päätöksen 174 ja 276 perustelukappaleeseen ja katsoo, että nämä seikat ovat ilmeisesti erehdyksessä jääneet mainitsematta riidanalaisen päätöksen 314 perustelukappaleessa ja 1 artiklassa.

- 536 Koska riidanalaisen päätöksen päätösosassa ei todeta kantajan osallistumista kyseiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen, sitä ei ole otettava huomioon sakkoa laskettaessa. Komission käyttämän laskentatavan mukaan sakkoa olisi siten alennettava 79 200 eculla.
- 537 Edellä 502 kohdassa esitetyistä syistä myös kantajalle sen osallistumisesta lisähintojen yhtenäistämistä tehtyihin sopimuksiin määrättyä sakkoa on alennettava 20 prosentilla. Komission käyttämän laskentatavan mukaan sakkoa olisi siten espanjalaisia tuottajia koskeva erityinen lieventävä asianhaara huomioon ottaen alennettava 89 100 eculla.
- 538 Edellä 512 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa³ esitetyistä syistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo vielä, että hintojen vahvistamista koskevista sopimuksista ja yhdenmukaistetuista menettelytavoista määrätyn sakon kokonaisuusmäärää on alennettava 15 prosentilla, koska komissio on jossain määrin yliarvioinut todettujen kilpailusääntöjen rikkomisten kilpailunvastaisia vaikutuksia. Ottaen huomioon jo mainitut vähennykset Espanjan markkinahintojen vahvistamista koskevien väitettyjen sopimusten ja lisähintojen yhtenäistämistä tehtyjen sopimusten osalta tämän vähennyksen määrä on komission käyttämän laskentatavan mukaan 350 460 ecua.
- 539 Lopuksi on huomautettava, ettei komissio ole katsonut kantajan osallistuneen Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuoden 1990 toisella neljänneksellä noudatettavien hintojen vahvistamista koskevaan yhdenmukaistettuun menettelytapaan, mutta että sellainen kilpailusääntöjen rikkominen on todettu eräiden muiden yritysten osalta (ks. edellä 204 kohta). Vaikka tämä seikka ei vaikuta hintojen vahvistamista teräspalkkikomiteassa koskevan, riidanalaisen päätöksen päätösosan 1 artiklassa kantajan osalta todetun kilpailusääntöjen rikkomisen kesto-aikaan, se on omiaan vähentämään kantajan osallisuutta tähän rikkomiseen muiden asianomaisten yritysten osallisuuteen verrattuna. Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo täyden harkintavaltansa nojalla, että sakkoa on alennettava komission käyttämän laskentatavan mukaisesti 125 000 eculla.

3 — Ks. asia Thyssen v. komissio (T-141/94, Kok. 1999, s. II-347), tuomion 640 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

- 540 Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvistaa sakon määrän täyttää harkintavaltaansa käyttäen, kyseessä ei ole täsmällinen aritmeettinen laskutoimitus. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei myöskään ole sidottu komission laskutoimituksiin, vaan sen on suoritettava oma arviointinsa ottaen huomioon kaikki asiaan liittyvät seikat.
- 541 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komission sakkojen tason vahvistamisessa noudattamat yleiset lähtökohdat ovat asiassa ilmenneiden seikkojen perusteella asianmukaiset. Perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti kiellettyä hintojen vahvistamista ja markkinoiden jakamista on nimittäin pidettävä erityisen vakavina kilpailusääntöjen rikkomisina, koska ne vaikuttavat suoraan kyseisillä markkinoilla vallitsevan kilpailun olennaisiin parametreihin. Myös luottamuksellisten tietojen vaihtojärjestelmillä, joihin kantajan on katsottu osallistuneen, on ollut markkinoiden jakamiseen vakiintuneen kaupankäynnin mukaisesti rinnastettava tarkoitus. Kaikki nämä sakkoa vahvistettaessa huomioon otetut rikkomiset on tehty kriisimääräysten voimassaolon päätyttyä ja yritysten saatua aikaisemmin asianmukaiset varoitukset. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, kysymyksessä olevien sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen yleinen tarkoitus on ollut estää tai vääristää nimenomaan paluuta tavanomaiseen kilpailuun, joka oli olennaista kriisimääräysten voimassaolon päättymiselle. Yritykset ovat lisäksi olleet tietoisia menettelynsä laittomuudesta ja tietoisesti salanneet sen komissiolta.
- 542 Ottaen huomioon kaikki edellä esitetyt seikat ja sen, että tietyistä euron käyttöön ottamiseen liittyvistä säännöksistä 17 päivänä kesäkuuta 1997 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1103/97 (EYVL L 162, s. 1) on tullut voimaan 1.1.1999, sakon määrä on vahvistettava 3 350 000 euroksi.

[— —]

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu toinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

- 1) Eurooppalaisten teräspalkintuottajien välisiä sopimuksia ja yhdenmukaisesti menettelytapoja koskevan, EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan soveltamisesta 16 päivänä helmikuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/215/EHTY 4 artiklassa kantajalle määrätyn sakon määrä vahvistetaan 3 350 000 euroksi.

- 2) Kanne hylätään muilta osin.

- 3) Kantaja vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se veloitetaan korvaamaan kolme neljäsosaa vastaajan oikeudenkäyntikuluista. Vastaaja vastaa yhdestä neljäsosasta omia oikeudenkäyntikulujaan.

Bellamy

Potocki

Pirrung

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä maaliskuuta 1999.

H. Jung

kirjaaja

C. W. Bellamy

laajennetun toisen jaoston puheenjohtaja